

MEHNAT MUHOFAZASIDA XODIMLARNING BILIM VA MALAKASINI OSHIRISHNING AHAMIYATI

Jumadullayeva Muyassar Abdrazak qizi

Toshkent davlat transport universiteti

Magistratura 1-bosqich talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada ishlab chiqarish jarayonida xodimlarning mehnat muhofazasi bo'yicha bilim va malakasini oshirishning dolzarbligi hamda bu jarayonning ishlab chiqarish xavfsizligi va samaradorligiga ta'siri yoritilgan. Maqolada malaka oshirish kurslari, o'quv-treninglar va amaliy mashg'ulotlar orqali xodimlarni tayyorlash tizimining samarali jihatlari tahlil qilingan. Tahlillar asosida xavfsiz mehnat muhitini yaratishda bilimli xodimning tutgan o'rni ko'rsatib berilgan va takliflar berilgan.

Kalit so'zlar: Mehnat muhofazasi, xodim malakasi, kasb xavfsizligi, o'quv-treninglar, ishlab chiqarish xavfsizligi, samaradorlik, mehnat madaniyati.

KIRISH

Zamonaviy ishlab chiqarish jarayonlarining texnologik murakkablashuvi mehnat jarayonlarida xavfsizlikka bo'lgan talablarni orttiradi. Mehnat muhofazasi tizimining samarali ishlashi bevosita xodimlarning ushbu sohadagi bilim, ko'nikma va malakalariga bog'liqdir. Ayniqsa, ishlab chiqarish sohasida xavfsiz mehnat sharoitlarini yaratish nafaqat texnik vositalar, balki inson omili – ya'ni xodimlarning mehnat xavfsizligi bo'yicha xabardorligi va malakasi bilan chambarchas bog'liq.

Statistik ma'lumotlarga ko'ra, ko'pgina ishlab chiqarishdagi baxtsiz hodisalar va kasb kasalliklari xodimlarning xavfsizlik qoidalarini yetarli bilmasligi yoki ularga rioya qilmasligi oqibatida yuzaga keladi. Shu bois, korxonalarda doimiy ravishda mehnat muhofazasi bo'yicha o'quv-seminarlar, treninglar va malaka oshirish kurslarini tashkil etish bugungi kunning dolzarb vazifalaridandir.

Metodlar

Tadqiqotda quyidagi ilmiy usullardan foydalanildi:

- **Tahlil usuli** – mehnat muhofazasi bo'yicha mavjud qonunchilik, amaliyot va trening tizimlari tahlil qilindi.
- **Taqqoslash usuli** – turli korxonalarda xodimlarni o'qitish va malakasini oshirish tajribalari solishtirildi.
- **Empirik kuzatuv** – real ishlab chiqarish muhitida xavfsizlik qoidalariga amal qilinishi holatlari kuzatildi.
- **Sotsiologik so'rov** – xodimlarning o'zlari o'rtasida so'rovnoma o'tkazilib, ularning bilim darajasi va xavfsizlik qoidalariga munosabati o'rganildi.

Natijalar

Tadqiqotlar natijalari quyidagicha bo'ldi:

1. Xodimlarning malaka darajasi mehnat muhofazasi samaradorligiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Tahlillar shuni ko'rsatdiki, mehnat xavfsizligi borasida muntazam bilimga ega bo'lgan xodimlar orasida baxtsiz hodisalar kamroq kuzatiladi.
2. O'quv-treninglar xavfsizlik madaniyatini shakllantiradi. Maxsus treninglar orqali o'tkazilgan malaka oshirish kurslari xodimlarning xavfsizlik qoidalarini anglash va ularga rioya qilish ko'nikmalarini kuchaytiradi.
3. Rahbarlar va xodimlar o'rtasidagi hamkorlik mehnat xavfsizligini oshiradi. Ma'muriyat tomonidan qo'llab-quvvatlangan o'quv jarayonlari xavfsizlik bo'yicha ijobiy muhit yaratishga xizmat qiladi.
4. Amaliy treninglar va simulyatsiyalar samaraliroq bo'ladi. Oddiy nazariy darslarga nisbatan, amaliyotga yo'naltirilgan mashg'ulotlar ko'proq ta'sir ko'rsatadi.
5. Mehnat muhofazasi madaniyatini rivojlantirish korxonaning umumiy faoliyatiga ham ijobiy ta'sir qiladi. Bunday yondashuv xodimlar salomatligini saqlab qolish, ish unumdorligini oshirish va korxonaning ijtimoiy obro'sini ko'tarishga xizmat qiladi.

MUHOKAMA

Xodimlarning mehnat muhofazasi sohasidagi bilim va ko'nikmalarini muntazam oshirib borish bir necha ijobiy natijalarni keltirib chiqaradi:

- **Xavf-xatarni oldini olish:** Malakali xodimlar ishlab chiqarish jarayonida yuzaga keladigan xavfli holatlarni oldindan anglab, ulardan qochish yo'llarini bilishadi.
- **Mehnat unumdorligining ortishi:** Xavfsiz sharoitda ishlash xodimning ruhiy va jismoniy holatiga ijobiy ta'sir ko'rsatib, ish samaradorligini oshiradi.
- **Baxtsiz hodisalar sonining kamayishi:** Mehnat muhofazasi qoidalarini to'g'ri tushunish va qo'llay olish, eng avvalo, xodim hayoti va salomatligini muhofaza qiladi.
- **Korxonaning imij va ishonchliligini mustahkamlash:** Xodimlar salomatligi va xavfsizligini ta'minlashga mas'uliyat bilan yondashadigan korxonalar jamiyatda ijobiy obro'ga ega bo'ladi.

Mehnat muhofazasi bo'yicha treninglar faqatgina nazariy ma'lumotlar bilan cheklanmasdan, amaliy mashg'ulotlar, simulyatsiyalar va zamonaviy texnologiyalar yordamida interaktiv tarzda tashkil etilishi lozim. Bundan tashqari, rahbar xodimlar ham ushbu jarayonlarda faol ishtirok etishlari kerak, chunki ularning o'zlari namuna bo'lib xizmat qiladi.

XULOSA

Xodimlarning mehnat muhofazasi bo'yicha bilim va malakalarini oshirish – xavfsiz va barqaror ishlab chiqarishning ajralmas qismidir. Bu yo'nalishda tizimli yondashuv, doimiy o'quv mashg'ulotlari, nazorat va monitoringning yo'lga qo'yilishi muhim ahamiyatga ega.

Kelgusida mehnat muhofazasi bo'yicha malaka oshirish dasturlarining interaktiv, zamonaviy texnologiyalar asosida tashkil etilishi, ularni kasb-hunar ta'limi tizimi bilan integratsiyalash mehnat bozorida raqobatbardosh va xavfsizlik madaniyatiga ega kadrlarni tayyorlashga xizmat qiladi.

Xodimlarning mehnat muhofazasi bo'yicha bilim va ko'nikmalarini muntazam ravishda oshirib borish bugungi ishlab chiqarish muhitining ajralmas qismi bo'lib bormoqda. Har bir korxona o'zining ijtimoiy va iqtisodiy rivojlanishini xodimlar salomatligi va xavfsiz mehnat sharoitlari bilan bevosita bog'lamog'i lozim. Shu boisdan, mehnat muhofazasi bo'yicha uzluksiz ta'lim va malaka oshirish tizimini joriy etish nafaqat ish joylarida baxtsiz hodisalarni kamaytiradi, balki ishlab chiqarish samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

Shuningdek, o'quv-treninglar xodimlarning mehnatga bo'lgan munosabatini ijobiy tomonga o'zgartiradi, xavfsizlik madaniyatini shakllantiradi va jamoaviy mas'uliyatni kuchaytiradi. Bu esa, o'z navbatida, korxona faoliyatining barqarorligi va raqobatbardoshligini ta'minlaydi.

Xulosa qilib aytganda, xodimlarning bilim va malakasi – bu faqat mehnat muhofazasi emas, balki ishlab chiqarishdagi baraka, iqtisodiy samaradorlik va ijtimoiy barqarorlik kafolatidir. Shu bois, har bir tashkilot mehnat muhofazasiga oid ta'limiy faoliyatni strategik ustuvor yo'nalish sifatida qabul qilishi muhimdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi Mehnat kodeksi. – Toshkent: Adolat, 2023.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining “Mehnat muhofazasi va xavfsizligi tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida”gi qarori, 2022-yil.
3. Xabibov A.X. “Mehnat muhofazasi asoslari”. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.
4. Tursunov Sh. “Ishlab chiqarishda xavfsizlik muammolari va ularni bartaraf etish yo'llari”. – Samarqand: Zarafshon, 2022.
5. Abdurahmonov Q., Qodirov N. “Mehnat psixologiyasi va xavfsizlik muammolari”. – Toshkent: Universitet, 2020.
6. World Health Organization (WHO). “Occupational health: A manual for primary health care workers.” Geneva, 2021.
7. International Labour Organization (ILO). “Improving working conditions and productivity in SMEs.” Geneva, 2020.